

2702

DORIN ȘTEF

Momente decisive ale istoriei exegetice a Mioriței**O posibilă definiție**

Încadrarea *Mioriței* în tipologia folclorică a genurilor nu este o întreprindere ușoară. Abordând această temă, **Adrian Focchi** (*Miorița*, Editura Academiei, București, 1964) a identificat două funcții de bază, numindu-le versiuni: **baladă**, în zona extracarpatică și **colind**, în Transilvania. Însă, de-a lungul istoriei (ne referim exclusiv la istoria exegetică a *Mioriței*), alți cercetători au găsit de cuvință să o definească drept **bocet**, **epopee pastorală**, **cântec de jale**, **legendă**, **doină**, **cântec de nuntă**, **incantație rituală**, **cântec religios**, **mit**, **etnomit sau cântec din bătrâni**. Ciudat este faptul că în prea puține cazuri argumentele au fost fanteziste. Dar, în general, când se vorbește despre *Miorița*, i se asociază apelativul „baladă”, datorită notorietății de care se bucură varianta Alecsandri.

Petru Ursache (1998) afirmă că este impropriu să spunem despre *Miorița* că ar fi o baladă, referindu-se strict la versiunea moldo-munteană. „Eroarea s-a repetat atât de des și de mult, încât o critică restauratoare pare să fie de neconceput și, de aceea, întârzie” (Petru Ursache, *Etnoestetica*, Institutul European, Iași, 1998, colecția Sinteze). În opinia sa, *Miorița* se află în situația paradoxală de a nu-și găsi locul „nici în genul epic, întrucât îi lipsește cuvântul narativ (care justifică și configerează această realitate poetică), deși există o serie de secvențe povestite, nici în lirică, datorită îngrădirilor baladești, deși nu lipsesc tonalități acute, de doină sau de bocet” (ibidem). În concluzie, P. Ursache propune utilizarea termenului de **poemă**, deoarece „structura complexă și «îmbinarea imposibilă» de genuri asigură unitatea poemei și o ridică la înălțimea capodoperei”. Pentru a fi și mai convingător, Ursache lansează o definiție a *Mioriței* din două perspective, istorică și structurală - „un sistem de texte integrate și transparente” -, respectiv după statutul oralității - „o capodoperă ce realizează, în imagini sensibile și dramatice, o vizionare epopeică și destinală asupra existenței”.

După părerea noastră, astfel de definiții sunt utile ca „instrumente de lucru” pentru a analiza substanța materială a întregului, respectiv textul, deci **cuvintele** în succesiunea lor. Al doilea strat, corespunzător unei zone mai rafinate, este al **ideilor** iscate de cuvinte, al sentimentelor și al credințelor. Iar al treilea, cu mult mai elevat și înălțător, este cel al **melosului**, care pune în valoare cuvintele și ideile, definind întregul. Sesizând acest caracter sincretic specific creațiilor populare, majoritatea folcloriștilor, conectați la realitatea tradiției și a mediului specific, au semnalat riscul de a opera cu jumătăți de valoare: „Cântecul popular are o natură dublă: «corpul său este în substanță cuvintelor, sufletul în muzica sa». Melodia este o parte esențială a cântecului popular, determinând doar ritmul versurilor (...). Cântecul nu se declamă, ci se «zice», adică se cântă” (Barbu Theodorescu, Octav Păun, *Folclor literar românesc*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1967, p. 21).

Nu putem decât să luăm act de acest aspect semnificativ, dar suntem siliți să ne întoarcem la analiza „anatomică” a *Mioriței* și să operăm cu instrumente de chirurgie literară, în speranța că, înțelegând legile materiei, vom reuși să facem parte dreaptă și sufletului (deși demersul ar fi trebuit să fie opus). În concluzie, rămânem și noi în zona (limitată) a oralității și afirmăm că *Miorița* este **un text literar** cu valențe discursivee, **paradoxal** din pricina poziționării noastre pe un alt palier al mentalului, **genial** prin raportarea la criteriile actuale de selecție a

Foaie verde romoniță
S-o jucăm pe bdirăiță
Că ne dă colac și piță
Și seara câte-o guriță.

De la Augustin Zamfirescu a Sofii, 18 ani,
Finteușu Mare, 1915.

2703

Frunză verde de ludău
La Patric, la făgădău,
Lumea bea, se veseleste
Și birău le plătește
Că vor fi alegeri iară,
Colo,-n dric de primăvară.

De la Augustin Zamfirescu a Sofii, 18 ani,
Finteușu Mare, 1915.

2704

Foaie verde și-o lalea
Dulce-i gura ca mnerea
La lelița de pe ses
Care mama mi-o ales.

De la Augustin Zamfirescu a Sofii, 18 ani,
Finteușu Mare, 1915.

2705

Foaie verde măciș
Fost-am a peți-n Arieș
La fată de bocotan,
Cu picioare de hietan -
Da' n-oi lua-o șohan.

De la Augustin Zamfirescu a Sofii, 18 ani,
Finteușu Mare, 1915.

2706

Pus-am rămășag pe stele
Să-mi aleg una din ele,
Să mă-nsor cu o steluță
Care de mult mi-i drăguță.

De la Alexandru Mureșan a Petresii, 19 ani,
Finteușu Mare, 1915.

2707

Frunză verde de mălini
Mândrulița din vecini
Înaltă-i și subțirea:
Numa hainele-s de ea
Și când bate vântu tare
O răstoarnă pe cărare.

De la Alexandru Mureșan a Petresii, 19 ani,
Finteușu Mare, 1915.

2708

- Spune, mândră, -adevărat
Cu ce apă te-ai spălat?
- Cu apă de la Budiu
Ca ție dragă să-ți fiu.
De la Alexandru Mureșan a Petresii, 19 ani,
Finteușu Mare, 1915.

2709

Vină, bade, de mă fură
 Că io dorm în pat în sură.
 Bădișor, de mi-i fura
 Bună zestre-i căpăta:
 Doi cocoși cu ochii scoși,
 Două muște lepădate
 Ca și două vaci cu lapte,
 O văcuță și-o junincă
 Și-un oluț de dus horincă.
 De la Alexandru Mureșan a Petresii, 19 ani,
 Fînteușu Mare, 1915.

2710

Cucule, pasăre blândă,
 Sui în deal și-acolo cântă.
 Pe cine-i avea mânie
 Blastămă-l strein să fie.
 Nu trebe mai mare fune
 Ca străinătatea-n lume,
 Nu trebe mai mare pară
 Ca străinătatea-n țară.

De la Alexandru Mureșan a Petresii, 19 ani,
 Fînteușu Mare, 1915.

2711

Lelea mare, badea mic,
 Nu se cade nici un pic.
 Da' nici bădița prea mare
 Nu are bine cădeare.

De la Alexandru Mureșan a Petresii, 19 ani,
 Fînteușu Mare, 1915.

2712

M-o chemat a peți-n Boi
 La o fată cu doi boi,
 Da' când în grajd m-am băgat
 Numa capre am aflat.

De la Alexandru Mureșan a Petresii, 19 ani,
 Fînteușu Mare, 1915.

2713

Haideți, lele, pe coline
 Că la danț nu vă ie nime.
 Cine dracu v-a lua
 Că sunteți multe ca iarba
 Și bătrâne ca mama.

De la Alexandru Mureșan a Petresii, 19 ani,
 Fînteușu Mare, 1915.

2714

Fost-am roșu ca și macu
 Și-amu-s negru ca și dracu,
 Fost-am alb ca și crinu
 Și-amu-s verde ca pelinu.
 De la Alexandru Mureșan a Petresii, 19 ani,
 Fînteușu Mare, 1915.

2715

Fă-mă, Doamne, ce mi-i face:
 Fă-mă foi de călăpăr

valorilor, **viguros**, realist și plin de forță în versiunea arhaică, rafinat și sensibil în versiunea baladă, în sfârșit un text extrem de complex: în structura lui de rezistență putem descifra mituri, legende, credințe, relicve magico-religioase, datini, elemente de etnografie pastorală, colinde, bocete și balade.

Ioan Nădișan: Ruptul sterpelor pe Valea Baicului, Bogdan Vodă, 1978

I. Preistoria

Germenii interesului pentru folclor

În a doua jumătate a secolului al XVIII-lea și în prima parte a secolului al XIX-lea, în Europa se manifestă un interes tot mai sporit pentru creațiile folclorice, pe fondul apariției primelor culegeri și chiar a studiilor dedicate literaturii populare: **J. Herder** (1779), **Kirşa Danilov** - *Vechi cântece rusești* (1804), basmele fraților **Jakob și Wilhelm Grimm** (1812), culegerea de cântece populare sârbești a lui **Vuk Karadžic** (1814). Premisa acestor demersuri stătea în convingerea că producțiile folclorice sunt păstrătoare ale limbii și ale obiceiurilor străvechi, au valoare de document și constituie un solid argument pentru drepturile popoarelor la independență și unitate națională.

Perioada respectivă coincide cu o efervescentă mișcare culturală și literară din Transilvania - **Școala Ardeleană** - al cărei program viza explicit emanciparea politică și culturală a națiunii române aflată sub Imperiul habsburgic. În acest context au fost elaborate prima *Grammatică* (1780) și primul *Dicționar etimologic al limbii române* (1825), apoi *Istoria, lucrurile și întâmplările românilor* (1806) de **Samuel Micu** (1745-1806), *Hronicul românilor* (1808) a lui **Gheorghe Șincai** (1754-1816), precum și *Istoria pentru începutul românilor în Dacia* (1812) redactată de **Petru Maior** (1760-1821).

Pe la 1792-1794, într-o garnizoană din Bistrița Năsăud, ofițerul **Ioan Șincai**, fratele lui Gheorghe Șincai, consemnează **cea mai veche variantă a Mioriței** cunoscută până în prezent (versiune-colind). Manuscrisul a fost descoperit abia la sfârșitul secolului al XX-lea în Arhivele din Târgu Mureș.

În Țările Române, preocuparea pentru culegerea sistematică și valorificarea folclorului se va accentua abia în anul premergător Revoluției pașoptiste și se va amplifica după 1850. „Generația scriitorilor români de la 1848 a fost la curent cu această mișcare europeană pe diferite căi de informație. Nu exista nici unul din scriitorii de atunci care să nu fi fost animat de preluarea folclorului și, mai cu seamă, a cântecului popular. Programul „Daciei literare” nu era străin de

*De-ace îmbătrânesc,
 De-ace-s mai tare în mânuri.*

acest curent general. **M. Kogălniceanu, V. Alecsandri, N. Bălcescu, Al. Russo, C. Negrucci** au atenția îndreptată spre valorile folclorice ca izvoare pentru literatura și istoria națională” (Vezi Adrian Fochi, *Miorița*, Editura Academiei, București, 1964, p. 124 și următoarele; Ion Diaconu, *V. Alecsandri și etnografia Vrancei, Tinutul Vrancei*, IV, Editura Minerva, București 1989, p. 368-405; Ion Filipciuc, *Cine a descoperit capodopera Miorița?*, în revista *Miorița*, an. VI, nr. 2(12), Câmpulung Moldovenesc, decembrie 1996, p. 27-40.(I.C. Chițimia, 1968).

Descoperirea baladei / Alecu Russo (1846)

Brand-ul *Miorița* a rămas pentru totdeauna asociat cu versiunea-baladă, grație lui **Alecu Russo** (1819 - 1859) și **Vasile Alecsandri** (1818-1890). După toate probabilitățile, balada a fost culeasă de Alecu Russo în Munții Sovejei în perioada februarie - aprilie 1846. Cert este faptul că A. Russo culegea poezii populare, balade și doine încă din 1839, prilej pentru **Gheorghe Asachi** să-l considere unul dintre primii culegători români de folclor. Preocupările lui Russo au vizat și o clasificare a poezilor populare (cântece bătrânești, de frunză, doine și hore), pe care amicul său, Alecsandri, o va prelua fără prea mari rezerve.

Cu toate acestea – și în ciuda unor documente și mărturii ale vremii - planează o suspiciune asupra acelui căruia trebuie să-i revină de drept gloria dintâi. Suspiciunea este alimentată de informațiile contradictorii furnizate chiar de către Vasile Alecsandri, de altfel singura sursă care ni-l dă drept descoperitor al *Mioriței* pe Alecu Russo. Într-o scrisoare către A. Hurmuzachi, Alecsandri mărturisește că „această baladă mi-a fost adusă din Munții Sovejii de D. A. Russo, care o descoperise... ” Se pare că, după stingerea din viață a lui A. Russo (1859), dar și a altor apropiați aflați în cunoștință de cauză, Alecsandri ar fi ținut să-și revendice și această onoare (vezi nota la balada „Dolca” din volumul „*Poesii populare ale românilor*”, 1866, unde îl indică drept informator al baladelor *Dolca* și *Miorița* pe un „anume Udrea”, un baci de la o stână de pe Ceahlău). Subiectul a fost tratat pe larg în mai multe studii.

Prima publicare a baladei / Vasile Alecsandri (1850)

Se pare că Alecsandri a intrat destul de târziu în posesia textului baladei și din pricina Revoluției din Țările Române ce izbucnește în primăvara anului 1848 și în care n-au pregetat să se implice toți intelectualii vremii.

Un eveniment important care a marcat „preistoria” *Mioriței* este publicarea textului, de către Vasile Alecsandri, în secțiunea „Cântece poporale românești” din gazeta „*Bucovina*” din Cernăuți (an. III, nr. 11, sămbătă, 18 februarie 1850), cu titlul „*Mieoara*”. La o distanță de 132 de ani, **Nichita Stănescu** scria: „Din străfundurile memoriei ritualurilor dacice, balada *Miorița*, păstrată pe limbile cântăreților populari ca un gust de duminică, gust de cer albastru, devenit hrana, a fost definitiv fixată în patria literelor de Vasile Alecsandri...”. (Nichita Stănescu, *Respirări*, Editura Sport-Turism, București, 1982, p. 200).

Conștient de valoarea inestimabilă a baladei, „bardul de la Mircea” nu se va lăsa descurajat de lipsa ecourilor și o va republica șase luni mai târziu, pe 28 august 1850, de data aceasta în capitala Moldovei, la Iași, în bisăptămânalul „Zimbrul”. Cât despre faptul că Alecsandri a publicat un text „ameliorat” față de originalul cules de A. Russo, vom discuta într-un alt capitol.

II. Istoria exegetică

Istoria exegetică a *Mioriței* a fost marcată de apariția unor culegeri, studii, cărți sau publicații (reviste) socotite decisive în impulsarea cercetărilor din domeniu. Aceste lucrări au impus direcții noi de interpretare, au emis ipoteze și

Să mă poarte mândra-n păr
Și-n zilele lucrătoare
Și la danț la cingătoare.
De la Alexandru Mureșan a Petresii, 19 ani,
Finteușu Mare, 1915.

2716

Gura lelii de la Tău
Pute-a dohan și bagău,
Da' a lelii de la Baltă
Miroasă a flori de nalbă.
De la Alexandru Mureșan a Petresii, 19 ani,
Finteușu Mare, 1915.

2717

Hai, tură și-o custură,
Chiorean cu gubă sură
Ziua bea și noaptea fură.
Ziua bea cu mândrile,
Noaptea fură oilă,
Ziua bea, se veseleste,
Noaptea fură și plătește.
De la Alexandru Mureșan a Petresii, 19 ani,
Finteușu Mare, 1915.

2718

Cu mândruța din Coaș
Însura-m-aș mintenaș,
Fără popă și nănaș.
De la Ion Coteș a lui Mogoș, 78 ani,
Finteușu Mare, 1915.

2719

Haida, lele, -n jos pe luncă
Să-ți fac răschitor și furcă,
Răschitoru de arin
Și furca din lemn de stin.
De la Ion Coteș a lui Mogoș, 78 ani,
Finteușu Mare, 1915.

2720

Haida, lele, la vâlcea
Să-ți arăt o floricea,
Haida, lele, -n jos pe lunci
Să ne măsurăm de lungi.
De la Ion Coteș a lui Mogoș, 78 ani,
Finteușu Mare, 1915.

2721

Sus îi badea și se ține,
Sărăcia-l prinde bine.
Sus îi badea și frumos,
Sărăcia-l pune jos.
De la Ion Coteș a lui Mogoș, 78 ani,
Finteușu Mare, 1915.

2722

O vândut lelea cocoșu
Să-si cumpere pudăr rosu,

Pudăr roșu n-o aflat -
Numa negru ș-o luat.
De la Ion Coteț a lui Mogoș, 78 ani,
Fînteușu Mare, 1915.

2723

Aşa zic mândrele mele
Că de-oi muri m-or jeli ele,
Cu tinere, cu bâtrâne -
Că la toate le-am prins bine.
De la Ion Coteț a lui Mogoș, 78 ani,
Fînteușu Mare, 1915.

2724

Bdirăița noastă-i doamnă,
Până colo, mai în toamnă;
Bdirău nist îi jupân
Până-n Postu lu Crăciun.
De la Ion Coteț a lui Mogoș, 78 ani,
Fînteușu Mare, 1915.

2725

Cine îs feciori bogăți
Au gatile din opt lați
Și alții din doisprăzece -
Nu poți pe lângă ei trece.
De la Ion Coteț a lui Mogoș, 78 ani,
Fînteușu Mare, 1915.

2726

Dintre tri,
Dracu le știi
Care-a fi noră mamii,
Şti-le dracu dintre patru
Care mi-a așterne patu.
De la Ion Coteț a lui Mogoș, 78 ani,
Fînteușu Mare, 1915.

2727

Sat vestit ca Posta nu-i
Nici în țara Neamțului
Că acolo fac coșerci
Și negoațe cu ciuperci.
De la Ion Coteț a lui Mogoș, 78 ani,
Fînteușu Mare, 1915.

2728

Tăte fetele-s betege
După cei cu chepenege,
Tăte fetele dau gură
La bădița cu frizură.
De la Ion Coteț a lui Mogoș, 78 ani,
Fînteușu Mare, 1915.

2729

Cămeșa pe mine-asudă,
Ştiu-o dracu de-a cui ciudă.
De la Toma Barbu a lui Ioan, 24 ani,
Fînteușu Mare, 1915.

teorii privind istoria și geneza *Mioriței*, au tratat într-un mod original atitudinea paradoxală a păstorului în fața morții sau, în unele cazuri, au indus antologii ample ale variantelor mioritice - acestea devenind o bază solidă pentru noi aserțiuni.

A. Folcloristica de tip eseistic / 1852 – 1920 / Alecsandri

Acestei secțiuni ale „istoriei” îi corespund momentele „1852” și „1866” și este profund amprentată de personalitatea și activitatea publicistică a lui Vasile Alecsandri. Este perioada în care studiul sistematic al folclorului se transformă într-o știință (folcloristica), la început tributară romantismului, iar după „epoca Hașdeu” din ce în ce mai „savantă”. Cu toate acestea, abordările despre *Miorița* par mai degrabă timide,dezorientate, unele fiind doar speculative și nefondate. Din punct de vedere istoric, perioada se suprapune unui regim monarhic și corespunde cu obținerea independenței și reîntregirea României, începând de la Unirea Moldovei cu Țara Românească (1859), proclamarea independenței în mai 1877, trecând printr-un război mondial (1916-1918) și sfârșind cu Unirea Transilvaniei cu România (decembrie 1918).

1. MOMENTUL 1852 / Vasile Alecsandri

Primul pas spre consacrarea definitivă a *Mioriței* avea să se producă în anul 1852, când V. Alecsandri publică volumul **Poesii poporale. Balade (cântece păstorești)**, la Tipografia „Buciumul român” din Iași. Deși Alecsandri nu poate fi socotit părintele folcloristicii românești, trebuie să remarcăm intuiția de care dă dovadă în punerea în valoare a acestui tezaur și în sesizarea caracterului unitar al folclorului din țara noastră. Este cel care consacră epoca romantică a acestei noi științe. El crede în regenerarea literaturii naționale prin contaminarea ei cu folclorul, fapt ce se va și produce în deceniile care vor urma.

Ecourile acestui „moment” nu se vor lăsa prea mult aşteptate.

În anul 1854 se produce un eveniment cu dublă semnificație, datorat lui **Jules Michelet**. Acesta publică **prima traducere** a baladei într-o limbă străină, la Paris, în „Légendes démocratique du Nord” (După alte surse, Michelet ar fi publicat prima traducere în anul 1853, în anexa broșura *Principautés Danubiennes. Madame Rosetti*, Paris, 1853, cf. Ion Breazu, *Note despre Miorița*, în revista *Patria*, XIV, nr. 243, Cluj, 23 nov. 1932, p. 1-2, articol reprobus integral cu concursul lui Iordan Datcu în *Miorița*, VI, nr. 2(12), Câmpulung Moldovenesc, decembrie 1996, p. 14-16), probabil cu largul concurs al „pașoptiștilor” români refugiați în capitala Franței. Aprecierile lui Michelet despre balada noastră au rămas celebre: „Întrucât privește *Miorița*, ea este un cântec de cel mai antic caracter, un lucru sfânt și atât de mișcător, încât îți sfâșie inima” (Cf. Ion Breazu, op. cit., p. 14-16). Pe de altă parte, însă, J. Michelet acuză o prea ușoară resemnare a ciobanului în fața morții, opinând că: „din nefericire, aceasta este o trăsătură națională”. Astfel, scriitorul francez va declanșa, fără voia lui, cel mai important capitol al interpretărilor de care va avea parte *Miorița* de-a lungul anilor.

În țară, interesul pentru culegerea unor texte folclorice crește progresiv, ziarele regionale găzduind cu generozitate rubrici de specialitate. În 1859, la Pesta, apare culegerea **Poezia populară. Colinde, culese și corese de A. M. Marienescu**. Una dintre aceste colinde poartă titlul **Judecata păstorilor**, fiind o variantă a *Mioriței* și se dovedește a fi similară cu textele care circulă în partea de nord-vest a Transilvaniei (Năsăud - Lăpuș). Însă, în acele vremuri, dominate de programe politice și idei unioniste, evenimentul a trecut oarecum neobservat. Abia peste un sfert de secol, în 1883, **Moses Gaster** (1856-1939) va realiza unele paralele între cele două versiuni ale cântecului (baladă și

*Că mai demult abde o ținem cu amândouă mâнurile
Și-amu o șii cu amândouă jejitele.*

colind) (Vezi *Folclor literar românesc*, Bucureşti, 1967, p. 200). Cei doi se vor dovedi, un secol mai târziu, precursorii unor folclorişti şi cercetători ai variantelor-colind privite individual sau într-o analiză duală.

Primul exeget al **Mioriței** rămâne **Alexandru Odobescu** (1834-1895), care inaugurează, totodată, direcția comparatist-mitologică a interpretărilor mioritice, prin studiul **Răsunete ale Pindului în Carpați**, publicat în *Revista Română* în 1861. Format într-un mediu rafinat, A. Odobescu aspiră spre „o cultură durabilă care să-și afle modelul în *clasicism*”, dovedind astfel evidente reminiscențe renascentiste: „Antichitatea înseamnă pentru el un echilibru interior și un peisaj estetic a cărui perfecțiune formală poate fi transmisă inteligenței și sensibilității unui creator din secolului al XIX-lea, poate fi preluată, cum spune Odobescu, modern” (*Dicționarul literaturii române de la origini până la 1900*, Editura Academiei, Bucureşti, 1979, p. 639).

Cercetarea folclorică este dominată de ideile herderiene, dar se axează preponderent pe metoda comparativă. Vom vedea că această direcție va cunoaște un reviriment neașteptat 130 de ani mai târziu, spre sfârșitul istoriei noastre exegetice. Să mai notăm faptul că, în 1863, Al. Odobescu este numit ministru al Cultelor și Instrucțiunii Publice, calitate în care va prezenta (în 1865) un raport despre reorganizarea învățământului secundar din România (Moldova și Țara Românească), propunând, printre altele, îmbunătățirea manualelor școlare. Un ultim efect important al „momentului 1852” este includerea variantei Alecsandri într-un manual școlar. Evenimentul se petrece în Transilvania, la Brașov, în 1861. Prof. **Gavrile J. Munteanu** cuprinde balada *Miooara* în „Carte de lectură românească pentru clasele gimnasiale inferioare și reale”, ediția a II-a, Tipografia Romer and Kramner, p. 70-71. Iar în 1862, **Aron Pumnul** publică balada într-un „Lepturariu romînesc...”, spre folosință învățăcelor din clasa de gimnaziu, tipărit la Viena (Vezi art. *Cine a descoperit Miorița*, de Ion Filipciuc, în *Miorița*, VI, nr. 2 (12), dec. 1996, p. 33).

(Continuare în numărul următor)

Ioan Nădișan: Mulsul oilor, Valea Stejarului, 1978

I s-o făcut inima cât un purice.

Colecția AUGUSTIN MICU, Cicârlău, 2002

2730

Cum să nu fii supărat
Când bărbatu s-o-nhăitat
După jolj la mândra-n sat
Batăr că e însurat.

De la Toma Barbu a lui Ioan, 24 ani,
Finteușu Mare, 1915.

2731

Albă-i lelea, ca de domn,
Că se spală cu spon,
Cu o rudă și-un fărtai
Batăr cumpără mălai.

De la Toma Barbu a lui Ioan, 24 ani,
Finteușu Mare, 1915.

2732

Cântă, cuce, când ti-i duce
Cu tri zile mai nainte
Să apuc să-mi fac merinde,
Să mă duc, cuce, cu tine
Că poate mi-a fi mai bine:
Tu-i mere pe sus cântând,
Io-i mere pe jos plângând,
Tu-i dormi în pom pe creangă,
Io pe scânduri în cazarmă.

De la Toma Barbu a lui Ioan, 24 ani,
Finteușu Mare, 1915.

2733

Cine-aude glasu meu
Poate știi, poate vedea
Că p-aicea n-oi ședea.

De la Toma Barbu a lui Ioan, 24 ani,
Finteușu Mare, 1915.

2734

Și-n pădure de m-oi duce
Tăt mi-a fi viața dulce
Că oi cântă din frunzuță
Și-a veni a mea drăguță.
De la Toma Barbu a lui Ioan, 24 ani,
Finteușu Mare, 1915.

2735

- Cucule, de unde vii?
- De colo, de peste vii.
- Da' de-a mea mândră ce știi?
- Știi bine că-i sănătoasă
- Că șede pe prag și coasă,
Nu știi, coasă sau descoasă,
Dară lacrămi știi că varsă.
De la Toma Barbu a lui Ioan, 24 ani,
Finteușu Mare, 1915.

2736

De-aș trăi ca bradu-n munte
N-aș lua fată de frunte,

Aș lua una săracă
 Când oi zice meri, să margă
 Și când m-oi resti să tacă.
 De la Toma Barbu a lui Ioan, 24 ani,
 Fînteușu Mare, 1915.

2737

De-ai fi, lele, cum ți-i fala
 N-ai pune răsboiu vara,
 Da' l-ai pune când se pune
 Și n-ai țese mâncând prune.
 De la Toma Barbu a lui Ioan, 24 ani,
 Fînteușu Mare, 1915.

2738

Ciudă mi-i de omu prost
 Că mă-ntreabă unde-am fost,
 Nu vede, sară-i ochii,
 C-așa umblă tinerii?
 De la Toma Barbu a lui Ioan, 24 ani,
 Fînteușu Mare, 1915.

2739

- Spune-mi, mândră, mândruliță,
 La cine ai dat guriță?
 - Apoi, bade, n-am ce-ți face,
 Gură dau la cine-mi place.
 De la Ion Dragoș a lui Grigorie, 20 ani,
 Fînteușu Mare, 1915.

2740

D-aș trăi ca piatra-n munte
 Nu-mi ieu fată cu mii multe,
 Mai bine una săracă
 Când oi zice tacă, să tacă.
 De la Ion Dragoș a lui Grigorie, 20 ani,
 Fînteușu Mare, 1915.

2741

Cui i cântă cucu sara
 Supărat i tătă vara.
 Mie sara mi-o cântat
 Pe verde și pe uscat
 Și îmblu tăt supărat
 Di ce mândra m-o lăsat.
 De la Ion Dragoș a lui Grigorie, 20 ani,
 Fînteușu Mare, 1915.

2742

De-aici până la mândra
 Scurtă-mi pare cărarea,
 De la mândra înapoi
 Lungă-mi pare până la noi.
 Nu știu cine s-o aflat
 Cărarea mi-o astupat.
 De la Ion Dragoș a lui Grigorie, 20 ani,
 Fînteușu Mare, 1915.

2743

Ce folos de ceardaș clop
 Dacă nu-i casă și loc

După Tache Papahagi, 'Grai, folklor, etnografie'
 Editura Minerva, Buc., 1981, p. 331 sq.

N-rul 1, A OILOR

Cântă din caval
 Auzită de la Gavrilă Pătrăuș, 27 ani, în Șieu, 1922

Allegro - După ce și-a găsit oile

N-rul 4. HORA PĂCURARULUI CÂND A PIERDUT OILE

Din Bela Bartok, I.c., n-rul 199.

*Ei, că a doua oară numă nu încerci
 Caru cu fân ca dintâie.*

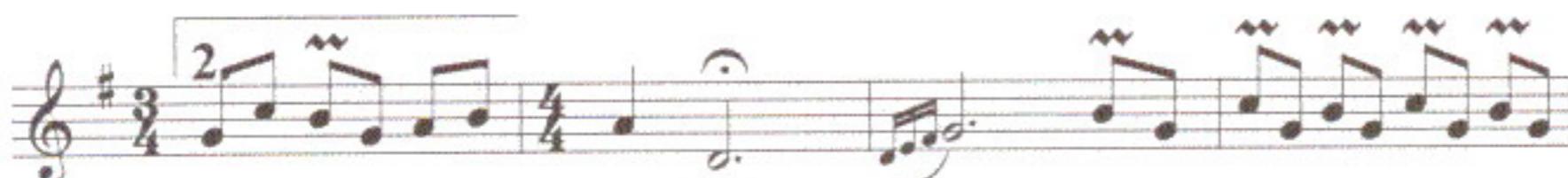
A PĂCURARULUI (când și-a pierdut și regăsit oile)

Inf. Andrei Coaci, lăutar, com. Ieud
Reg. Baia Mare, Rn. Vișeu

Numa straița și bota
Și danțu dumineca,
Batăr n-are ce mâncă.
De la Ion Dragoș a lui Grigorie, 20 ani,
Finteușu Mare, 1915.

2744

Căpitane și maior,
Slobozi-mă să mă-nsor
Că-s sătul de cătănie,
De pușcă și de sămbrie.
De la Ion Dragoș a lui Grigorie, 20 ani, Finteușu Mare, 1915.

2745

De jucat aş juca bine
Da' nu-s cizmele la mine
Că cizmele-s la ceia
Care joacă ca bota.
De la Ion Dragoș a lui Grigorie, 20 ani, Finteușu Mare, 1915.

2746

Nu-i gazdă cine-i bănos
Că-i găzdac omu frumos,
Că averea-i trecătoare -
Hâdu-i hâd până ce moare.
De la Maria Mociran Avrămoasa, 80 ani, Finteușu Mare, 1916.

2747

Frunză verde măr roșcat
Ce fecior m-am apuacă
Și să știe neamu meu
Cât de blăstămatu-s eu.
De la Maria Mociran Avrămoasa, 80 ani, Finteușu Mare, 1916.

2748

Du-te, bade, duce-te-ai,
Când a sta râu să stai!
Veni-o-ai, bădiță, -atunci
Când struțu s-a veșteji
Și clopu s-a mucezi.
De la Maria Mociran Avrămoasa, 80 ani, Finteușu Mare, 1916.

2749

Ceterică din brad mic
Scoate pe mândra-n colnic,
Ceterică din brad mare
Scoate pe mândra-n cărare.
De la Maria Mociran Avrămoasa, 80 ani, Finteușu Mare, 1916.

2750

Dragu-mi-i cu cine joc
Că miroase-a bosioc,
Bosioc cu tri crenguță -

N-rul 3. CÂND MERG OILE LA MUNTE

Din Bela Bartok, l.c., n-rul 198.

În continuare: din TIBERIU BREDICEANU, *170 Melodii populare românești din Maramureș*, ESPLA, Buc. 1957

I-o venit apa la moară.

Mi-am cuprins-o de drăguță.
De la Maria Mociran Avrămoasa, 80 ani,
Finteușu Mare, 1916.

2751

Luncă, luncă, vale-adâncă
Doru-n tine mă mânâncă.
Las' să vie, să mă mânce
Că pe mine carnea-i dulce,
Dulce-i carnea ca de pui
Da' pe seama nu știu cui.
De la Maria Mociran Avrămoasa, 80 ani,
Finteușu Mare, 1916.

2752

De-oi mai fi, de-oi mai trăi,
N-am jurat că n-oi iubi
Drăguț cu numele Gheorghe
Că mă ține mult în vorbe.
Mai bine unu Ion -
Vine sara când mi-i dor
Și se duce când mi-i somn.
De la Maria Mociran Avrămoasa, 80 ani,
Finteușu Mare, 1916.

2753

Cum nu-i doru mare lup
Că vine unde mă duc
Și sara unde mă culc.
De la Maria Mociran Avrămoasa, 80 ani,
Finteușu Mare, 1916.

2754

Du-te-acasă, tu, ciulină,
Și te lă și iară vină.
Du-te-acasă, tu, ciupoasă,
Și te lă, să fii frumoasă.
De la Maria Mociran Avrămoasa, 80 ani,
Finteușu Mare, 1916.

2755

Spusu-mi-a măicuța mie
Să mă fac de omenie,
Da' io, zău, nu mă pot face
Că fetele nu-mi dau pace.
De la Maria Mociran Avrămoasa, 80 ani,
Finteușu Mare, 1916.

2756

De la noi a tria casă
Este-o nevastă rămasă,
Da' mama mă ține-n casă
De ce umblu la nevastă.
Da' cum focu n-oi umbla
Că are dulce gura,
Da' cum focu nu m-oi duce
Că are gurița dulce.
De la Maria Mociran Avrămoasa, 80 ani,
Finteușu Mare, 1916.

ESTE UN CÂMPUȚ LUNG ȘI LAT (COLINDA OILOR)

Inf. Ioana Oanea, com. Berbești
Reg. Baia Mare, Rn. Sighet

Andantino J=84

The musical notation consists of two staves of music. The first staff starts with a treble clef, a key signature of one flat, and a 4/4 time signature. The second staff starts with a bass clef, a key signature of one flat, and a 2/4 time signature. The lyrics are written below the notes. The lyrics are:

E-ste'un câmpuț — lung — și — lat, — E-ste'un câmpuț — lung — și — lat, — Co-lin-dă-mă, Doam-ne, co-lin-dă.
 Este-un câmpuț lung și lat, — Sânt Ioane, bărbat bun,
 Colindă-mă, Doamne, colindă, — Mai ie-nează-ne o iarnă
 Dictat: — Si ne scoate-n primăvară;
 De oîte-nconjurat. — Si ne mai văreaz-o vară!
 La oîte cine şade? — Si ne paște la pripoare
 Tot Ion-Sântionu, — Noi ţie țî-om dăru
 Cu brâu roșu-nțințelat, — La Sângeloz
 Cu fluier inferecat — Un miel frumos;
 Si pe-atâta de-nflorat; — La Ispas
 Cu băltag încolțurat — Un bulz de caș.
 Si suman îmbăierat! — Colinduța nu-i mai multă,
 Când cu fluierul zice, — Să trăia(scă) cine-o ascultă;
 Turma ii se strânge; — Colinduța-i atâta re
 Când cu fluierul tace, — Cin-o ascultă să trăia re;
 Toată turma i se-nțoarce! — Cei morți să hodina re,
 — Cei vii să-i pomina re;
 El își rupse și mi-șii zise: — Colinduța nu-i mai lungă,
 — Să trăia(scă) cim-o ascultă;
 -Lasa-voi la focul oi, — Colinduța-i atâta,
 Că eu de când umblu cu voi, — Pe boieri Domnu-i trăia(scă).
 Alb is și eu ca și voi,
 N-oi trudi mai mult cu voi,
 Că m-am urât îmblân' cu voi
 Strâgă oaia ocheșă!

SUS ÎN VÂRFUL MUNTELUI (COLINDA PĂCURARIULUI)

Inf. Mihai Bizeu, învățător, com. Săcel
Reg. Baia Mare, Rn. Vișeu

Andantino J=84

The musical notation consists of two staves of music. The first staff starts with a treble clef, a key signature of one flat, and a 4/4 time signature. The second staff starts with a bass clef, a key signature of one flat, and a 2/4 time signature. The lyrics are written below the notes. The lyrics are:

Sus — în — vâr — ful — mun — te — lui, —
 Hai — li — nu'i, — li — nu, — Sub cruci — ia — bra — du — lui.
 Cântat:
 Sus în vârful muntelui,
 Hai, linu-i, linu,
 Sub crucea bradului,
 Dictat:
 Erau trei păcurărei,
 Cu oile p-îngă ei,
 Doi mai mari, unu mai mic!
 Păcurării ţin un sfat,
 Pe cel mai mic l-au mânărat
 Cu găleata la izvor,
 Pân-ei or face sobor;
 Cu găleata după apă,

Pân-ei or fa(ce) judecată!
 Ei o prins a vorovi:
 -Pe unu l-om omoră!
 Si pe cel mai mic l-au mânărat
 Să întoarcă oile,
 C-o rătăcit bietele!
 Oile le-o înturnat,
 Dar grea lege i s-o dat!
 Frații lui l-o întrebă:
 -Ce mortigă tu poftescă?
 Ori din pușcă-impușcat,
 Ori din sabie dumicăt,
 Ori să-l taie, ori să-l puște,
 Ori să-l pui-ntră țăpuște!

*Nu te-ai diote,
Că mândre ocinași și.*

-Altă moarte nu-m poftesc,
Ci din pușcă împușcat
Și din sabie dumicat.
El a strigat către ei:
-O, dragi frățiorii mei,
De s-a-ntâmpla să mor eu,
Nu mă-ngropăți în temeteu
Și-m săpați mormântul meu
Nu în verde țintirim,
Că-ntră morți voi fi străin;
Nici în dalbu temeteu,
Numa unde-oi zice eu:

În vârfuțu muntelui,
Sub crucea molidului;
În strunguța oilor
Și-n stauțu oilor
Și-n țarcuțu mieilor
Și-n jocuțu mieelor!
Și-n urma găleților.
Și voi numai să-m punetă
La picioare fluer mare
Și la cap trâmbițare
Când vântu și-a sufla,
Trâmbița și-a trâmbița,
Fluieru și-a fluiera;
Când vor sufla vânturi grele,
Să-m fluiere hori de jele!

Și numai și-or d-ausi:
Oile cele cu lapte
M-or hori mergând pe sate;
Oile cele cornute
M-or hori vara pe munte;
Cele biete miorele
M-or jeli vara cu jele!
Crucița s-a legăna
Și oile m-or cântă.
Oile s-or tomni în rând
Și mi-or paște pe mormânt!
Ele numai că s-or zice:
-Ian scoală, stăpâne, scoală
Și ne scoate la pripoare
Să bem apă din izvoare,
Să ne paștem cărbunei,
Să ne fătăm mielușei,
Mielușei cu coarne-nțoarsă,
Cum îs oile frumoasă!
De când tu și-ai adurmit,
Iarbă verde n-am păscut,
Apă rece n-am băut.
Ei acasă și-o vinuit,
Mama lor i-o întrebă:
-Cel mic unde-a rămas?
-Tot pe vâi și pe vâlcele
Cu oile cele rele;
Tot pe vâi și pe hotroape
Cu oile cele șchioape.

TREI CRAI DE LA RĂSĂRIT (COLINDA OILOR)

Inf. Petru Ardelean, cantor, com. Budești
Reg. Baia Mare, Ra. Sighet

Allegro moderato

Trei crai de la ră - să - rit, Trei crai de la
ră - să - rit, Cu steaua'u că - lă - to - rit, Custea ua'u că - lă - to - rit.

Cântat:
Trei crai de le răsărit
Cu steaua-au călătorit,
Dictat:
Steaua înainte mergea,
Magii după ea trăgea.
La un mijloc de răt
Mândri pomii s-o înflorit!
La mijlocul rătului
Este-un boteiaș de oi.
La oț cine ședea?
Şede domnul Dumnezău,
Şede-n lance răzămat,
Cu sumanu îmbrăcat,
Cu fluier înverigat.
Fluier zice, turma strângă,
Fluier tace, turma-nțoarce!
Tot o-nțoarce pe răzoare,
Ca să-si pască mirioare;
Tot o-nțoarce la dâmboace,
Ca să-si pască bârbânoace;
Tot o-nțoarce la vâlcele,
Ca să-si pască floricele.
Și numai Domnul nost':
-Auzit-am că ni-i da,
Nu ne da la om sărac,
Că ne-a paște prin grădini,
Ne-a adăpa din fântâni!
Că ne dă la om găzdac,
Că ne-a su si la munte
Şom bea apă din izvoare.
-Lăsa-voi la focu oi!
Eu de când umblu la voi,
Da-s mai albu decât voi.
-Mai trudeș(te), Doamne, trude(ște)
Până-n dalbă primăvară,
De-a fi frunză căt banu
Și iarbă pe căt acu,
Mai iernează-ne o iarnă
Și ne mai verează-o vară,

Că și noi și-om dărui
La Crăciun
Un purcel bun,
La Ispas
Un bulz de caș,
La Sângorz
Un miel frumos.
Când a fi cămpu frumos.
Noi ne-om pune lâna jos.
Stăpâne, stăpânuł nost',
Dă-ne des sărunele,
Că și-om umple gălețile;
Și ne dă sărunea deasă,
Vom umple putina rasă!
Dacă ni-i da și ni-i da,
Nu ne da la om sărac,
Să ne pască p-ângă sat,
Să ne paște-n rădăcini,
Să bem apă din fântâni.
Da ne dă la om găzdac,
Să ne scoată la pripoară,
Să ne paște-n frunzișoară,
Să bem apă din izvoară.
Plata noastră nu-i nimică,
Făr-un litru de horincă,
Nici acee nu om cere,
Făr-indulcită cu miere,
Indulcită, piperată,
Câte cinci păhare-o dată.

**Io mare, tu mare,
Cine vrei să hie mic?**

2757

Nu știu, zău, cum merge treaba
Că jucăm ca și-n Hideaga
Și merem cam pe domnie -
Asta-i numa săracie!
De la Maria Mociran Avrămoasa, 80 ani,
Fînteșu Mare, 1916.

2758

Văsălică, Văsălică,
Pântr-un litru de horincă
M-ai sfădit și m-ai bătut -
Soarele cui te-o făcut!
De la Maria Mociran Avrămoasa, 80 ani,
Fînteșu Mare, 1916.

2759

Asta-i mândra cu păpuci,
Da' are și buze dulci,
Asta-i mândra, ține-o, Doamne,
Noaptea joacă, ziua doarme.
De la Ioan Grobei a lui Grigorie, 20 ani,
1923.

2760

- Bade, de dragostea noastră
Răsărit-a-un pom pe coastă,
Hai, bădiță, să-l tăiem!
- Lasă, mândră, pomu-n pace,
Să vedem ce poame face:
De ne-a face poame bune
Ne-om găta și-om mere-n lume,
De ne-a face poame rele
Ne-om lasă, mândră, n-om mere!
De la Ioan Grobei a lui Grigorie, 20 ani,
1923.

2761

Cum nu-i bine și la clacă -
Că joacă și cea beteagă,
Cum nu-i bine și la nuntă -
Că joacă și cea căruntă.
De la Ioan Grobei a lui Grigorie, 20 ani,
1923.

2762

Dă-mă, mamă, după Luca
Că m-a duce-n sat cu furca,
Dă-mă, mamă, că io vreau,
Dacă nu, mă mărit eu.
De la Ioan Grobei a lui Grigorie, 20 ani,
1923.

2763

Scoală-te, lele, la furcă,
Nu te bizui la cupă:
Sacu iute se golește
Și pe pod mălai nu crește.
De la Ioan Grobei a lui Grigorie, 20 ani,
1923.